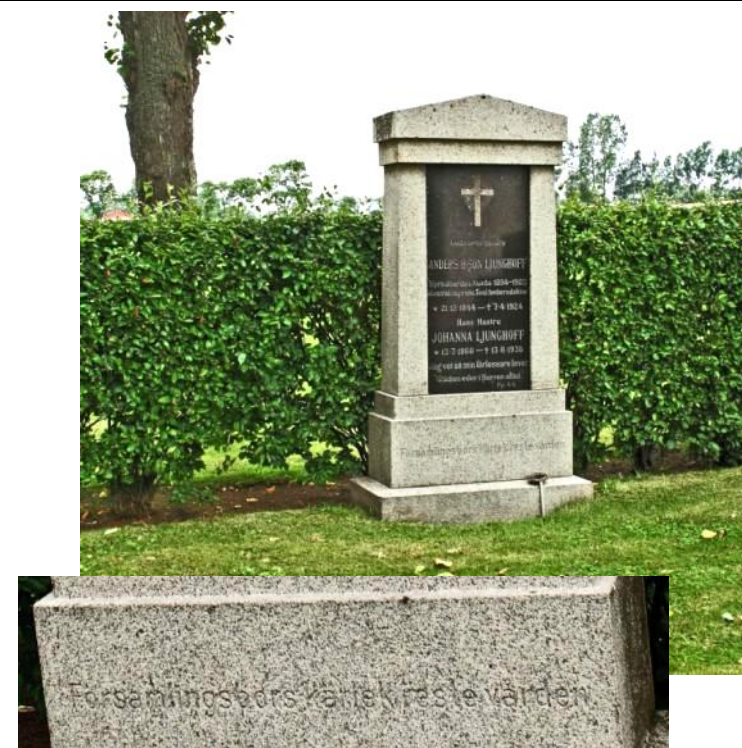

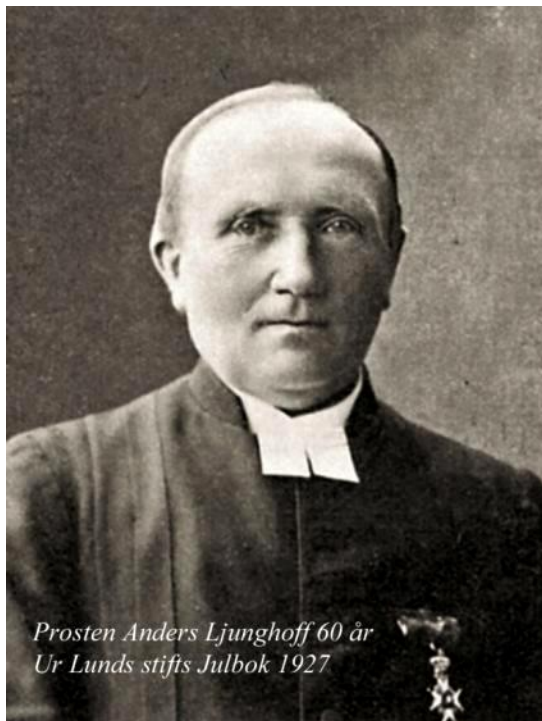
Dat	Län	Kommun	Stift	Församling	Kyrkogård
2009-03-16	Skåne	Ängelholm	Lund	Strövelstorp	Ausås
Inventare	Fotograf	Original förvaras	Bilder år	Kvarter	Gravplats nr
Ingvar Nilsson	Ingvar Nilsson	Kyrkoarkiv	2012	Gaml	178-179

Översiktsbild	Detaljbild
	

Gravvårdstyp (t.ex stående, liggande, material)	Stående hög grå sten med infälld svart platta för inskription. Ovanför inskription ett försänkt kors med en rikedom av ljusstrålar. Stenen placerad på mellansockel med inskription. Ovanpå stenen ett sadeltakformat överstycke.
Inskriptionstyp (t.ex försänkt, upphöjd, metallbokstäver)	Försänkt
Omgärdning (t.ex. sten, häck, staket)	Ingen
Ytmaterial (t.ex. sand, singel, stenplattor)	Gräsmatta
Växtmaterial (t.ex. träd, buskar)	Inget

Inskription (/ = radbrytning)	Guds ords tjänare / Anders H:son Ljunghoff / Kyrkoherde i Ausås 1894-1923 / Kontraktsprost. Teol. hedersdoktor / * 21.12.1844 - † 7.4.1924 / Hans Hustru / Johanna Ljunghoff / * 13.7.1860 - † 13.8.1936 / Jag vet att min förlossare lever. / "Glädjen eder i Herren alltid". / Fp. 4:4. / Inskription på mellansockeln: Församlingsbors kärlek reste vården
Citat (/ = radbrytning) t.ex. psalm- el. bibelvers, med för aktuell tid relevant översättning	Se ovan

Porträtt / Speciella noteringar, Övrigt:
Ytterligare upplysningar på följande sidor.

Överst t.v.: Prosten Anders Ljunghoff, 60-årsporträtt, ur Lunds stifts julkbok 1927.
Överst t.h.: Familjen i trädgården, ur Lunds stifts julkbok 1927.

Till vänster: Prosten Ljunghoff på äldre dagar.

Bilden t.h. kommer från Ellen och Ester Bergström.
(Ellen var dotter till kyrkoherden Frans August Bergström i Strövelstorp. Vem Ester var är mer oklart, min anm.).

ANDERS HANSSON LJUNGHOFF

Domk försl 1893 25/1: 1) kh, kungl hovpred J Simonsson, 2) km S Novén, 3) v p A Malmroth. Ti1l 4) kallades s å 23/4 kh A L. Val s å 13/8: 1) 1,558, 2) 208, 3) 0, 4) 9,453. Kungl fullm s å 6/10: 4).

A L var f i Össjö 1844 21/12, son av arrendatorn Hans Olsson och Kjersti Jönsdotter, elev i Kristianstads högre allm läroverk, mogenhetsex därst 1869 20/5, student s å 4/10 ("Anders Hansson") (Sk nat 5/10), teor teol ex 1873 8/2, prakt teol ex 1874 20/5, prv s å 4/6, v p i Sjörup s d, preb-km i Uppåkra 1875 1/7 –1882 30/4, tillika 2:e domkyrkokm 1879 1/5- 1880 2/6, pastorex. 1881 9/2, kh i Asarum s å 12/8, v p därst 1882 1/5, tilltr 1883 1/5, kh i A 1893 6/10, tilltr 1894 1/5, pred vid prm 1900, tjänstg e o hovpred 1901 6/5, kontr prost i S Åsbo 1909 1/5 -1920 31/10, teol. dr 1918 27/9, inspektor för Ängelholms elem-lärov för flickor 1900-05, tillhörde Bibelkommissionens rådgivande nämnd 1908-15, Missionsstyrelsens stiftsombud 1912, emeritus 1923 1/5. LNO 1903, OISG bmt 1907. Död på Ljunghem, Vejbylätt, Barkåkra, 1924 7/4.

Efter föräldrarnas tidiga död uppfostrades A L hos släktingar i Munka-Ljungby med starka kyrkliga intressen, fick göra tjänst som bl a vaktpojke, och när han trodde sig ensam med sin hjord, klev han ofta upp på en sten och predikade och sjöng för djuren. Hela sitt liv förblev han ödmjukt tacksam för en lugn och lycklig barndomstid. Hans konfirmationslärare, kh J Broek i Össjö (seder i Vomb), uppmuntrade honom till studier, och han blev småningom, 23-årig, elev i Kristianstads skola, där han 1869 avlade mogenhetsexamen. Han hade då redan länge sysslat med predikoverksamhet, bl a i förbindelse med Kristianstads traktatsällskap, med vars medlemmar han hela sitt liv uppehöll nära kontakt, även om hans ståndpunkt blev alltmer avgjort kyrklig. Under studentåren tillhörde han den lilla teologkrets, som samlades hos "Mor Jönsson på Missionshuset" (Helgonabacken) (Lund, min anm.), med vars äldsta dotter han senare blev gift och där han till närmaste vänner hade Anders Hannerz och Elias Lagerroth.

Under perioder, då han på gr a klen hälsa måste avbryta studierna, predikade han särskilt i Välinge och Höja i hembygdens närhet. Efter prästvigningen och ett års missiv till Sjörup blev han prof Skarstedts preb-km i Uppåkra, tidvis tjänstgörande även vid domkyrkan. Han hade sin bostad i Skarstedts hem (det var f ö denne, som rådde honom att efter Munka-Ljungby anta namnet Ljunghoff), och där trivdes han, skriver A Lysander synnerligen väl. "Hans kärlek till och kunskap i bibelordet hade tidigt tagit sig uttryck även i exegetiska studier, som han troget fortsatte under hela livet och som fingo sin värdesättning genom hans kallelse till deltagande i bibelöversättningsarbetet. Att den mångåriga, dagliga umgängelsen med dåv exegetikprof icke varit utan inflytande på hans bibelforskning, är väl troligt. Till en predikant av stora mått, med kraft och djup och innerlighet utvecklades han emellertid även under Uppåkratiden. Vittnesbörd finnas i mängd om vad han betydde för den dåv generationen av teol studerande. Uppåkra och domkyrkan, ofta tagna i den ordningen, voro deras tempel. Det är från denna tid det talas om hans passionspredikningar, 'sådana som jag aldrig förr hört', och det kunde varit från den tiden, som en präst skriver: 'AL behövde bara gå upp på predikstolen och säga: Gud är god. Han säger det på ett sätt, så att ögonen tåras även på mig, som icke just hör till de lätttrödda'.

Denne predikant av Guds nåde kallades till kh först i Asarum i Blekinge, där han verkade i 12 år, sedan i Ausås, där han slutade sin prästerliga gärning. Från båda dessa platser, geografiskt och andligt ganska åtskilda, föreligga de mest gripande uttalanden om vad A L betytt för människors andliga liv. Man frågar sig: Vad utgjorde hemligheten och styrkan i hans predikan? Svaret kan icke bättre givas än genom en av hans närmaste, som skriver: 'Det var ett budskap, något objektivt och fast, men på samma gång ett vittnesbörd. Det förenade något av det bästa i lekmanapredikan med den gamla kyrkliga predikotraditionen'.

Det framgår av allt, att bakom predikanten var en bödens man, som hade frid med Gud och människor, att bakom predikan låg grundlig exegetisk och homiletisk förberedelse, att han hade sitt särskilda sätt att samla och ordna stoffet och sina särskilda gåvor vid utförandet. Även som bikt-fader och själavårdare, som konfirmandlärare och familjefader synes A L ha kommit idealet mycket nära. Och detta helt enkelt därför att han hela sitt liv och av allt sitt hjärta höll sig nära idealet, Frälsaren, Guds lamm, som borttager världens synder. Han var mycket ödmjuk och ville framför allt, att Herren skulle synas och tala, icke han. Därför tror jag också", skriver Lysander, "att han skulle tyckt om ett tillägg, att han var en mycket klen expeditionskarl, utan fallenhet för prostämbetets många administrativa uppgifter. Men han har efterlämnat ett ovanligt rikt prästerligt minne, och det kan med skäl sägas, att 'hela hans liv var en predikan'."¹

G i Lund 1882 5/7 m. *Johanna Jönsson*, f därst 1860 13/7, död på Ljunghem, Vejbyslätt, Barkåkra, 1936 13/8, dotter av tegelbruksägaren Jakob J och Anna Mårtensdotter. — Barn: Anna Elisabet, f i Asarum 1884 10/6, g m kh i Raus Johan Ernst *Gunnar Bergström*. — *Johannes Nathanael*, f i Asarum 1887 10/9, teol kand, fil lic, lektor vid Lunds folkskolesem, död i Lund 1959 29/11. — *Ruth Hildegard*, f i Asarum 1887 10/9, död i Lund 1967 26/9.

Tr. skrifter: Missionsbetraktelse i Lunds domkyrka 5/11 1877, i: Lunds missionstidning 1877, s 171—76, 1878, s 4-6. - Predikningar (7 st.) i Söndagsvännen, 1887-95. - Predikningar och betraktelser (17 st) i Lutherskt Månadsblad 1891-95, -Femte sönd i fastan, i: Predikningar öfver de nya högmässotexterna, utg. af Fören. Kyrkans vännar, årg 2, 1891, s 219-26. - Tal vid Lunds stifts bibelsällskaps allm. sammankomst 26/8 1892, i: Lunds stifts bibelsällskaps handlingar för år 1892, s 1-16. - Septuagesim, i: Predikningar öfver kyrkoårets nya högmässotexter, utg. af Evang. fosterlands-stiftelsen, årg. 2, 1899, s 193-204. - Predikan på andra prestmötesdagen 20/6 1900, hållen i Lunds domkyrka. Lund 1901. 15 s. i: Handlingar rörande prestmötet i Lund 19-21/6 1900. - Predikan, i: Förhandlingar vid den 8:e allm. svensk-lutherska prästkonferensen i Stockholm 1—3 sept. 1903, s 193—97. - Anders Hannerz. En karaktärsteckning, i: Lunds stifts julbok, 2, 1910 s 28-33. - Predikan T Var hälsad sköna morgonstund, l 1913. - Utg.: Lunds missionstidning, 1879-82.

1) Efter A Lysander i prm-handl 1926 och i Lunds stifts julbok 19, 1927 s, 10-26. Se även Anna Bergström, Minnen från Ljunghoffska hemmet i Asarum, i: Minnen från gamla svenska prästhem 4, 1927, s 77-100.

ANDERS LJUNGHOFF

Ur Lunds stifts julbok 1927 sid 10

De skönaste ord, som jag hört uttalas om någon predikant, äro dessa: "Ljunghoff behöver bara gå upp på predikstolen och säga: *Gud är god*. Han säger det på ett sätt, så att hjärtan röras och ögon tåras."

Hur hade han lärt sig detta "sätt"? Vad var det som gjorde detta enkla vittnesbörd så gripande? Hurudan var den mannens utrustning, kallelse och fostran, allt det som gjorde honom till en Guds budbärare för sin tids människor?

Detta är vad denna minnesteckning vill tala om. Men då det här är fråga om ett den helige Andes verk, kan skildringen icke nå stort längre än till ytan.

Och dock - vad är yta och vad är djup, då det gäller Guds mysterier? Om vi se ner i ett bottenlöst hav eller upp i den oändliga himlarymden, så är det närmast liggande lika underbart som det mest oåtkomliga. Ett litet ord till ett barn kan bli avgörande för en livsgärning, som i sin ordning sätter andliga krafter i rörelse hos tusenden och för generationer. En yttre hjälp till en fattig studerande kan bära andliga frukter, som givaren icke anar. Människor, som själva förmådde föga, kunna genom att förstå, uppmuntra och understödja en andans man fullgöra de viktigaste tjänster för Guds rike.

Sådana tankar komma ofta för den, som fördjupar sig i en välsignad prästerlig livsgärning. De ha särdeles ofta erbjudit sig vid betraktandet av prosten Ljunghoffs barndoms- och ungdomstid, som här närmast skall skildras.

Andens redskap äro fler än vi någonsin ana. Vid ett andedop finnas både andliga föräldrar och faddrar, som Gud känner, om de än äro för oss alldeles okända. "Så är det med var och en, som är född av Anden."

Han var av ren bondestam. Föräldrarna voro, säges det, stillsamt och redbart folk i ringa och torftiga villkor. Fadern dog, då Anders var blott fyra år gammal, och från ingendera av föräldrarna mottog sonen medvetna andliga intryck av bestämmande art. Ett rikt arv har han emellertid av dem mottagit i en harmonisk, väl avvägd personlighet. De flesta svenskers stamträd uppvisar, några släktled uppåt, ett liknande allmogepar, om vilket man icke vet mera, och bakom dem åter oräknade generationer av "stillsamt och redbart folk", namnlösa och okända. Men troligt är, att de bästa karaktärsdragen hos oss alla komma från dessa, vilka - som en kyrkofader säger - "bereda vetet för brödet och vinet för kalken på Guds altare".

Anders uppfostrades hos släktingar i Munka-Ljungby vid Engelholm. Hans moster var gift där med taktäckaren Per Gummesson och de barnlösa makarna upptogo gossen som sin egen. Det var ett fattigt hem, men rikt på godhet och välvilja mot den lille fostersonen, som senare fick tillfälle att återgälda något därav i Asarums prästgård, där mostern - en strävsam och duktig kvinna - tillbragte sina sista år.

Som helt liten fick Anders sin första tjänst hos en närboende bonde. Denne var en vaken och allmänintresserad man, som om kvällarna läste högt för sitt husfolk ur Berlins naturlära, denna alltjämt lika förträffliga populärvetenskapliga bok. Vad mer är: husbonden och hans vännar hade starka kyrkliga intressen och Anders lyssnade tidigt till deras samtal om religiösa frågor. Betydelsen härav kan icke skattas nog högt. En liten pigg och mottaglig gosse fick det grundläggande intrycket, att vuxna män, hans ledare i det dagliga arbetet, icke ansågo det under sin värdighet att samtala om den sista predikan de hört. Hur sällsynt sådant är nu för tiden! Hur försummat - även i kristliga hem - detta andliga vardagsliv, där barnen få höra enkelt, naturligt tal om de stora evighetsfrågorna!

Tillsamman med några äldre, fromma män plägade gossen även få göra kyrkvandringar om söndagarna. Man steg bittida upp och gick ofta långa vägar för att delta i gudstjänsten i andra församlingar, särskilt där goda predikanter förkunnade Guds ord. Ljunghoff kunde ännu på ålderns dag återge flera av dessa predikningar, som han med spänd uppmärksamhet lyssnat till. Ett gott psykologiskt grepp, detta, att rikta in gossens verksamhetsbegär och kunskapsörst på andliga företeelser även utom vardagskretsen. Han fick tillfälle att jämföra gudstjänstskick på olika håll, höra nya röster och se andra sidor av detta, som redan fångat hans intresse genom fostran i hemförsamlingen. De uppbyggliga samtalen, särskilt på hemvägen, gjorde dessa färder till verkliga Emmausvandringar, som blevo av största betydelse för hans utveckling. Och i de vackra skånska bygderna mellan Rönneå och Hallandsås stärktes hos honom ett medfött sinne för all naturens skönhet.

Uppe på backen, en bit från hemmet, låg mor Storms lilla stuga. Hon hade en underbar bok, en gammal nött bibel med bilder i. Där kunde gossen stå i timtal, se och läsa om alla de bibliska gestalterna från gamla och nya testamentet. Den gamla fromma och förnöjsamma, men mycket fattiga kvinnan gav den vetgirige gossen del av sin bibelkunskap, uttryckt i enkla, redbara ord. Så fick hans fantasi flykt. Han levde med profeter och apostlar i deras heliga strider.

Mor Storm förstod betydelsen av detta utsäde i en så mottaglig jordmån. Då det närmade sig till Anders' konfirmation, gick hon omkring i församlingen och tiggde ihop pengar till en likadan bibel åt honom, en stor och dyrbar gåva på den tiden. Hon kom till honom med den stora boken inknuten i en huvudduk. Under hela hans liv intog den en hedersplats i hans hem. Ljunghoffs barn berätta, vilken högtid det alltid var, när far tog ner den gamla, stora bibeln och berättade om bilderna där, såsom de först mött honom i Mor Storms stuga.

En gång blev Anders skickad in till Engelholm för att sälja vispar, som fosterfadern förfärdigat. Född till affärsman var han icke. En som kände honom väl yttrade en gång långt senare om honom: "Han har alltid varit liksom litet bortkommen i detta jordiska." Vispaffären gick alltså dåligt. Då han framemot kvällen icke hade fått sålt något alls, satte gossen sig, hungrig och trött, på en trappa och grät. En vänlig fru, som kom förbi, förhörde sig om hans bekymmer och så köpte hon - tänk! - *alla* visparna i ett tag. Ljunghoff kunde aldrig berätta därom utan rörelse. I ett katolskt land skulle därav blivit en Guds-moder-legend. För honom var det, som han själv uttryckte det, "ett av de många bevisen på Guds ousägliga godhet, som så rikligen omslutit mig allt sedan mina tidigaste år".

Ännu ett drag må berättas från dessa barndomsår. Anders var nu vaktepojke. I ett annat sammanhang har jag därom skrivit: "det finns dess bättre ännu ibland oss ej så få män av hög kultur, som börjat sin bana på det sättet. En del av dem mena t.o.m., kanske med rätta, att det alltid vilar en viss besinningsfull prägel över dem som ha "vautad" och att detta är en bottenskola så god som någon". - Anders hade inga yngre syskon att predika för med mors förkläde som prästkappa, såsom så många andra stora predikanter ha börjat. Men när han trodde sig ensam med sin hjord, klev han ofta upp på en sten och predikade för den. Han kunde redan texterna utantill, hela kyrkoåret igenom. En gammal man från trakten har sedan berättat: "Ja, så roligt som vi hade, min bror och jag, när vi stod bakom en buske och hörde pågen predika och sjunga för korna och de stod' där och sträckte på halsarna. Men det var alltid något *riktigt*, med gott innehåll, i det han sa'."

Till barndomstid och barndomsbygd återkom Ljunghoff gärna på äldre dagar. Och något för honom utmärkande var den tacksamhet och glädje, varmed han erinrade sig alltsamman. Det var för honom alls ingen mörk bakgrund till andra, ljusare livsbilder från hans senare år. Han hade, mitt under fattigdom, beroende och umbäranden, varit en mycket lycklig gosse. Han visade gärna för familj och vänner sin barndoms minnesplatser såsom alltigenom idealiska.

Detta är betecknande för ödmjukheten och tacksamheten, grundegenskaper i hans väsen. Men man kan också, vid jämförelse med mycken barnuppfostran i vår tid, komma att undra över, om icke sådana inflytanden, som i det föregående skildrats, allt för mycket trängts tillbaka i nutidens berömda pedagogik.

*

Det är husförhör i Munka-Ljungby och kyrkoherden frågar, vad vingårdsmannen i liknelsen kan ha menat då han sade: "Se, nu i tre år har jag kommit och sökt frukt på detta fikonsträd, utan att finna någon." - En liten hand sträckes upp och en klar barnaröst svarar: "Det betecknar kanske de tre åren, under vilka Jesus utövade sitt profetiska ämbete bland judafolket." Att Anders med det svaret blev uppmärksammas både av kyrkoherden och i församlingen, är givet.

Sin konfirmationsberedelse fick han i födelseförsamlingen Össjö. Kyrkoherden där, Johan Palæmon Brock, kom att få inflytande på Ljunghoffs framtid i mer än ett avseende. Hans personlighet och

undervisning bevarades av konfirmanden i tacksamt minne. Därtill brukade Ljunghoff berätta om ett samtal dem emellan mot slutet av konfirmandberedelsen. "Vad tänker du bli?", frågade kyrkoherde Brock. - "Jag skulle nog gärna vilja bli lärare, skolmästare." - "Nej, du skall bli präst!" - "Det kan jag ju inte tänka på. Jag är allt för fattig." - "Det blir det nog råd med. Börja du bara på, för till präst är du ämnad. Men akta dig för att bli kolportör. Det är en slipprig bana."

Utfallet i de sista orden har sin tidshistoriska förklaring. Kyrkoherden hade förstås lagt märke till gossens umgängelse i lekmanakretsar, som på den tiden bedömdes som pietistiska och kyrkosplittande. Men trots det orätta häri och trots den kärvhet, som synes vila över prästens ord till konfirmanden, vilken profetisk säkerhet i uttalandet, även parad med godhet och välvilja. Brock i Össjö har måhända med de orden utträttat mer för stiftet och kyrkan, än med hela sin övriga ämbetsgärning. Jag har slagit upp honom i Klebergs minnesteckningar vid prästmötet 1891. Där äro några få rader med det trivialaste innehåll. Det är för innerligt väl att minnestecknare kunna ta alldeles miste!

Brock ville gärna hjälpa, även ekonomiskt - därom ha vi Ljunghoffs eget vittnesbörd - men kunde icke. Unge Anders, som redan förut fått biträda byskolmästaren såsom "monitör" för äldre kamrater, började nu femtonårig sin lärarebana med stort nit och allvar. Folk förundrade sig rent, heter det, över den respekt han ingav och hur han kunde undervisa. Och en av hans elever har sagt, att han aldrig glömde, hur gripande det var, när han tog avsked med lärjungarna och därvid bad, med de troskyldiga, folkliga orden i Spegels psalm :

"Vi äro barn, som bedja dig I Jesu namn så hjärtelig.

Ditt hjärta röres, tro vi visst, Så titt vi nämna Jesus Krist."

På den tidens lära-relön, som mest bestod av husrum och kost i de gårdar, mellan vilka skolan ambulerade, kunde inga besparingar göras för framtida studier. Men åter träda människor hjälpande till. Bland dessa nämnes Johannes Gudmundsson från Munka-Ljungby, biträdd av andra, vilkas namn jag även skulle nämnt här, om de varit kända. Att offra eller riskera, när det gäller understöd till ungdom med en inre kallelse, hälst till Guds rikes tjänst, det är och förblir ett hedersuppdrag i vår kyrka.

Med hjälp från hembygden och efter flera års självstudier kom alltså den unge skolläraren till Kristianstads skola år 1867. Om studierna där under två år är ej mycket att berätta. Han hade naturligtvis större mognad än sina kamrater, men fick anstränga sig på grund av bristande förkunskaper i vissa ämnen - dock icke i kristendom! En redan i hemförsamlingen begynt predikoverksamhet fortsattes i Kristianstad, där denna nya andliga kraft naturligtvis uppmärksammades och togs i bruk av Traktatsällskapet. Det kan redan här sägas, att Ljunghoff hela sitt liv behöll kontakten med dessa kretsar, vilka han från början stått andligen nära, men att hans ståndpunkt allt mer blev avgjort kyrklig. Denna hans utveckling, i vilken han följdes av mången ämbetsbroder - hans inflytande bland dessa var stort, fast aldrig utropat - fick betydelse för Lunds stifts andliga prägel. Präster med denna livsutveckling äro hos oss dessbättre icke sällsynta.

Ljunghoffs studenttid - från det tjugofemte till det trettionde levnadsåret - delades mellan studier, ett kristligt kamratliv och predikoverksamhet.

Hans bibelstudier fingo nu vetenskaplig grund. De heliga skrifterna, vilka han som Timoteus känt från barndomen, blevo honom kära på ett nytt sätt och det var nära, att den exegetiska vetenskapen blivit hans livskall. Avgörande blev dock den andra, starka kallelsen till prästämbetet. Och härtill medverkade en plikt-känsla, som påminde om de många fattiga och fromma hjälparna, vilka väntade att han skulle bli präst, helt och fullt och så fort som möjligt.

Predikoverksamheten utövades mest i Vålinge och Höja, i närheten av hembygden, stundom under längre perioder, då han måste avbryta studierna på grund av klen hälsa. Folket samlades gärna, där han talade, och de efter den tidens sed upptagna "offren" till hans studier voro rikliga. Åter hördes efter gudstjänsterna de gamla vittnesbörden: "Nog är *han* av Gud kallad att bli präst. Det *hör* man, så snart han kommit på predikstolen."

Kamratlivet i Lund hade sin medelpunkt i den byggnad vid Helgonabacken, som sedan blev småskolelärarinneseminariets. Där bodde på den tiden "Mor Jönsson på Missionshuset" och förestod, kan man säga, det första kristliga studenthemmet i Lund. Att tillhöra en sådan krets innebar på den tiden både kristlig avgörelse, beaktelse och ett visst martyrium, som senare generationer svårligen kunna förstå. När vi se det blomstrande kamrat- och föreningsliv med kristlig och kyrklig betoning, som nu finnes i Lund, ha vi skäl att minnas och vörda banbrytarna härför. Till dessa kunna räknas icke blott Anders Hansson Ljunghoff, utan även hans närmaste vänner Anders Andersson Hannerz och Elias Larsson Lagerroth, båda hans kamrater från Kristianstad och den senare även studentkamrat. Namnet Ljunghoff kom till i samråd med professor Skarstedt, ordlekaren, och togs från Munka-Ljungby.

Efter ett års prästerlig tjänstgöring i Sjörup och Katslösa kom Ljunghoff som prebendekomminister till Uppåkra och verkade där i sju år, tidvis tjänstgörande även i Lunds domkyrka.

Det är under denna tid som han andligen växer till en predikant av Guds nåde. Och det är härvid jag vill dröja.

Om hans vidare yttre levnadsöden må blott nämnas, att han ungefär samtidigt tillträdde Asarums pastorat i Blekinge och inträdde i det heliga äkta standet. Prostinnan Ljunghoff är dotter till den ovan omtalade föreståndarinnan för missionshuset i Lund, som betydde så mycket för Ljunghoff och hans vänner.

I Blekinge stannade han som kyrkoherde i tolv års tid och blev därefter kyrkoherde och kontraktsprost, under närmare trettio år, i Ausås, icke långt från hembygden. En dotter har, enligt vad jag hört, skildrat hans hem och ämbetsgärning i en bok för Blekinge.

Utmärkelser kommo honom till del. Han blev både hovpredikant och teol. doktor. Värdefullare för honom själv och för vår kyrka var väl medarbetet på bibelöversättningen, fullbordad 1917. Detta innebar ett stort, offentligt erkännande av hans skriftkännedom och medförde i flera avseenden resultat av bestående värde. Där låg i hans inkallande till medarbetare ett erkännande av kyrkans och församlingens bestämmanderätt på detta område, icke blott vetenskapens.

Övriga verksamhetsområden - som konfirmandlärare och själavårdare, som samfundsman och familjefader - lämnar jag nu åsido med den allmänna anmärkningen, att Ljunghoff, enligt samstämmiga utsagor av alla, synes ha kommit idealet för en svensk präst mycket nära. Till och med på de områden, där han saknade naturliga gåvor, såsom i en del praktiska frågor, gjorde sig hans helgade personlighet gällande, särskilt på det sätt, att det blev stilla och fridsamt, där han var med, och att alla gärna hjälptes åt att ställa saker till rätta för hans skull. Hans son, ävenledes präst i svenska kyrkan, vittnade vid hans grav: "En far, vilkens like vi knappast kunna tänka oss här på jorden; en far, som varit ett sannskyldigt Guds solsken över vår levnadsväg, från det vi voro små och intill nu, och som alltid kommer att förbli det."

*

Men vi skola nu, såsom de stora skarorna under hans levnadstid, samla oss kring Ljunghoff såsom predikant.

Förutsättningarna för hans predikoverksamhet - vilken sträckte sig över ett sextiotal år - ligga till en stor del i vad som förut här berättats från hans barndom och ungdom. En harmonisk, väl avvägd personlighet, med eld på djupet; - men så dämpad och behärskad blev dess uppflammande låga genom Andens tillskyndelse, att den förnams endast såsom värme. En från andlig synpunkt synnerligen rik och lycklig barndomstid; - detta kan tyckas paradoxalt i betraktande av hans fattigdom och yttre svårigheter av många slag, men där var en allvarlig andlig fostran, förmedlad av fromma män och kvinnor, med kärlek utan klemighet och uppmuntran utan smicker. En ungdomstid, ägnad icke blott åt att mottaga, utan också att meddela kunskaper; - jag är alldeles viss om att nutidens uppfostran allt för mycket uppmuntrar de receptiva begåvningarna. Den förnämsta prästutbildning i världen avbryter studierna i fyra år för att låta studenten undervisa andra. Detta, som på sitt sätt återfinnes i Ljunghoffs liv, har haft den största betydelse för hans framtida förkunnelse. Slutligen en tidig mannaålder och ett universitetsliv, mera präglad av *vita canonica* än av det fria studentlivet på gott och ont. Därunder knötos vänskaps- och kärleksband, som väckte och närde känslolivet. Han lärde sig förstå människor och tro på dem, men framför allt att tro på Gud, som leder människor på olika vägar.

I allt detta ser jag förberedelser för Ljunghoffs predikan, som framträder så underbart mogen redan under hans första prästår. Vad han under hela denna förberedelsetid mottagit genom sakramenten, Guds ord och bönen, kan ju icke av människor mätas eller bedömas. Att han på den vägen tidigt fått frid med Gud och människor, veta vi.

Den direkta förberedelsen till en predikan började Ljunghoff med noggrann läsning av text och kommentarer, exegetiska och homiletiska. Ofta satt han därvid framför en hel liten hög av böcker. Och hans närmaste omtala, vilken inre glädje och stillhet, som under dessa stunder präglade icke blott honom utan hela hans omgivning. Barnen kommo gärna då och sutto i hans rum. De kände helgden, som utbreddes sig omkring honom, och deras närvaro störde honom aldrig. Det lyste av hans ansikte och blicken var inåtvänd. Denna förening av meditation och bön är vanskelig att beskriva och jag känner intet annat språkligt uttryck därför än det engelska "*mental prayer*".

Så kom i regel promenaden. Den gamle kyrkoherden i Sjörup, Lars Wadstein - far till rektorn i Karlskrona - förundrade sig över detta: "Jag vet då inte, när han bereder sig, för när han skall tänka på

sin predikan, så går han ut och går, och så får han det visst ovanefter alltsamman." Under vandringen samlade och ordnade Ljunghoff stoffet till sin predikan. Han hade stor förmåga att ta fram nya tankar ur texten, ofta i anknytning till eljest förbisedda ord. Detta berodde säkerligen mest på hans ödmjukhet inför den heliga uppgiften. Han tänkte aldrig med ängslan: "Vad skall jag säga ?", utan alltid med glädje: "Vad vill Gud säga genom mig?" Själv sade han sig under dessa vandringar bäst kunna "tänka, bedja och leva igenom texten".

Hemkommen slog han sig ned vid skrivbordet och utarbetade ett kort utkast. Det var alltid redigt och klart. Det bästa beviset därför är, att hans predikningar ihågkommas av så många, både med ämnen och delar. En gammal, numera blind dam har berättat mig en del om hans ungdoms predikningar. Hon mindes särskilt hans ingångsspråk och exordier. Några av de nu åldrande män, som en gång vandrade till Uppåkra för att "höra Ljunghoff", ha mången "utkast" kvar i minnet eller anteckningsboken.

Den sålunda förberedda predikan framfördes fritt i templet. Och mången menade, att andekraften växte under det inspireande talet. "De bästa bären i korgen lågo icke överst." Själv alltmer gripen, kunde han tala så att andra grepos, men föll aldrig in i något patetiskt eller affekterat. Enkelt, naturligt, varmt, rakt från hjärtat kom hans tal, buret av en klar, välljudande stämma. Allt genomstrålades av den på en gång barnsliga och bergfasta tron på vad han talade om: den andliga och himmelska världens verklighet och härlighet. Och när han vittnade om sin Frälsares nåd och barmhärtighet, strålade åter ansiktet som i de ensamma stunderna, och bakom orden förnams denna stilla inre glöd, som så förunderligt kunde värma åhörarnas hjärtan.

Verkningarna av en predikan, sådan som hans, kunna naturligtvis icke överblickas, kanske icke heller överskattas, om man betänker var människosjälens oändliga värde. Jag kan icke citera alla de uttalanden, som skriftligen och muntligen nått mig. De enklaste och bästa äro de, som endast säga: "Det var han, som förde mig till Gud."

I Sjörup och Katslösa leva ännu människor, som icke blott minnas Ljunghoff från hans första prästerliga år där, utan även kunna tala om "vad han sade så, att man aldrig kan glömma det, utan måste vara Gud tacksam så länge man lever, för att man fått lära känna och höra den mannen". - Till Uppåkra var det folkvandring på hans tid, både från Lund och från angränsande församlingar. "Den som drevs dit av hunger efter livets bröd, han fann vad han sökte." - "Det var ett *budskap*, objektivt och fast, men på samma gång ett *vittnesbörd*. Det förenade något av det bästa i lekmanapredikan med den gamla kyrkliga predikotraditionen."

Från Asarum talar någon om en Kristi Förklarings dag, då ordet från predikstolen var som rösten ur skyn. De sågo ingen, utom Jesus allena och längtade efter den stund, "då icke ens en tältduk skulle skilja dem från Honom". - Och åter vittnar en annan från hans ålders dagar: "Den nu gamle Ljunghoff kan fortfarande på det för honom säregna, enkla, klara och hjärtliga sättet uppbygga sina åhörare. När det gäller bönen och ordets tjänst, då märks hans ålder ej på annat sätt än i den rikare erfarenheten."

Vid en av dessa ofta fåvitska diskussioner, där ämnet för dagen var "Det bestående i kristendomen", yttrade Ljunghoff: "Det bestående i kristendomen är Kristus."

Det bestående i en prästs gärning beror också till sist därpå, han är "funnen i Kristus" och om någon annan genom honom "vunnit Kristus". (Fil. br. 3: 8-9.) Att Ljunghoffs arbete i Herren icke varit fåfängt, därom finnas vittnesbörd till fyllest. Det förundrade nog många, att detta icke fick ännu starkare uttryck vid hans död. Honom själv skulle det säkerligen icke ha förundrat, ty han var en uppriktigt ödmjuk man.

Förklaringen låg väl däri, att han var *predikanten*, icke författaren. De skrivna predikningar, han lämnat efter sig, giva icke mannen, sådan han i sin krafts dagar var på predikstolen. Det som här skrivits om hans liv och hans predikan har icke heller kunnat göra rättvisa åt vad man måste höra, se och uppleva.

Till sist blev det ju även för honom så, att åldern isolerade honom. "Det är icke lätt, när kroppen icke längre duger som redskap för själen", sade han en gång mot slutet av sitt liv. Man påminnte honom då om vad han själv en gång sagt om en from människa, som fruktade att mista sitt förstånd: "Själen beröres icke därav. Den är i tryggt förvar hos Gud." Då log han åter sitt ljusa, stilla leende och sade med stor innerlighet: "Ja, det vet jag ju, och så är allt ändå bara gott."

Snart därefter - den 7 april 1924 - vandrade han, stilla som han levat, över gränsen till det land, om vilket han så ofta vid slutet av sin aftonbön i familjekretsen plägat säga: "Eja, vore vi *där* !"

Albert Lysander.

VID PROSTEN LJUNGHOFFS BÅR
En hälsning från forna konfirmander
Tidningsklipp erhållet av Ulla Roosten, Strövelstorp.

Så allvarstungt falla slagen från klockornas vigda malm,
Så allvarligt ljuda orden ur gripande sorgesalm,
Och skaror samlas och samlas och bilda en mäktig kör.
Vad är det, som alla dessa i andakt för.

Jo framme i kyrkokoret en blomsterhöljad kista står.
Ack, sådant sker ju så ofta, det händer i dag, i går,
Det gäller ju allt som födes: till jord skall du varda igen.
Och vore allt annat ovisst, ej döden glömt någon än.

Men den, vilkens stoft här vilar ock graven snart gömma får,
Han stod här bland dessa skaror som herde i trettio år,
Och ingen väl bland dem finnes, som ej någon gång berörts
Av fridens budskap, som ljuvt från nu kallnade läppar hörts.

Han stod här de långa åren och sådde Guds säde ut,
Och syntes av växten föga nog blir det en skörd till slut.
Ty den, som för växten svarar, har lovat, att tro och bön
En gång också skola följas av rikaste nådelön.

Din slutade herdegärning städs pekade på Guds Lamm,
Du sökte skarorna föra till korset bedjande fram.
Och städse vi fingo förnimma en kärlek, som älskande ger,
Vad endast Guds kärlek kan lägga i människohjärtan ner.

Och när nu i dag vi samlats invid din blomsterhöljda bår,
Av innerligt tack från alla en dallrande snyftning går.
Och kanske i månet hjärta ett frö får slå ut i blom
Ett frö av Guds kärleks säde, som en gång ifrån dig kom.

O. J.

Källor:

1. Lunds stifts Herdaminne 1984
2. Albert Lysander: Lunds stifts julbok 1927
3. Tidningsklipp erhållet av Ulla Roosten, Strövelstorp